

Секція 3.

Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку країни

УДК 331.5:338(477)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Денисенко Г.

студент факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ринок праці є одним з найважливіших елементів ринкової економіки, який опосередковує вплив на добробут населення та характер більшості суспільних процесів, посилюючи або пом'якшуючи соціально-економічні протиріччя в суспільстві. Тенденції розвитку ринку праці і Україні є нестабільними та диспропорційними через спад національного виробництва та зміну вимог на робочу силу на глобальному ринку праці.

Детальне вивчення особливостей функціонування та розвитку сучасної економіки України показало, що однією з провідних тенденцій сучасного ринку праці в Україні є посилення процесів трудової міграції. Згідно з результатами дослідження, проведеного у 2016-2020 рр. Міжнародною організацією міграції (МОМ) [3], серед трудових мігрантів переважали чоловіки (понад 40%), насамперед, у віці від 30 до 40 років, причому більшість мігрантів – це населення західних регіонів України. Щодо професійно-кваліфікованого рівня трудових мігрантів, то понад 41% трудових мігрантів мають середню або середню спеціальну освіту, а 36% трудових мігрантів – вищу освіту. Основні країни трудової міграції українців – це Польща, Росія, Чеська Республіка та Італія (рис. 1), які приймають близько 80% загальних потоків короткострокових та довгострокових трудових мігрантів з України.

На нашу думку, міграція висококваліфікованих працівників з України до країн Європейського Союзу для вітчизняної економіки є негативним фактором, який призводить до втрати значної частини її людського потенціалу, однак поряд з цими негативними соціально-економічними наслідками, означені процеси сприяють розширенню можливостей обміну науково-технічними знаннями, інформацією і професійним досвідом між фахівцями різних країн,

особливо серед спеціалістів з високою кваліфікацією.

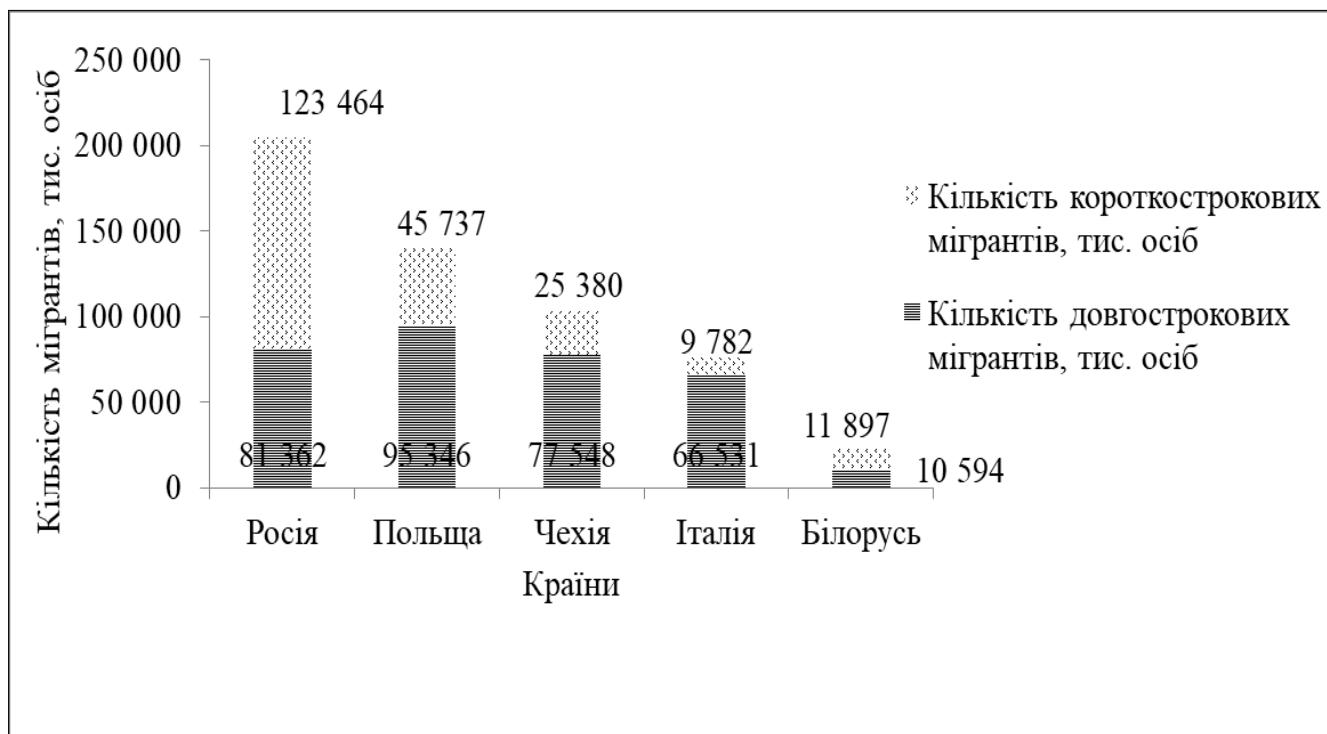


Рис. 1. Основні напрямки трудової міграції з України [3]

Для мотивації висококваліфікованих працівників повертатися до України необхідно створити сприятливі умови для їх успішного працевлаштування в Україні, а саме підвищити якість та тривалість життя населення, збільшити розміри соціальних виплат, збільшити кількість та підвищити якість об'єктів соціальної інфраструктури, підвищити освітньо-кваліфікаційний рівень працівників, зменшити плінність управлінських кадрів, збільшити обсяг державних інвестицій у людський капітал, збільшити питому вагу економічно активного населення у загальній кількості населення [1].

Іншою тенденцією функціонування сучасного ринку праці в Україні є динамічний розвиток гнучких видів праці. Так, на етапі переходу України до інноваційно-інформаційного суспільства праця “поза офісом” або неповний робочий день стала реальністю. Сучасні фахівці вже не розглядають своє робоче місце з точки зору принципу найму “впродовж усього життя”, оскільки мають цілу низку альтернативних варіантів “мобільної” зайнятості. Як результат, в Україні досить поширеними є нестандартні форми зайнятості населення: тимчасова зайнятість; неповна зайнятість; зайнятість працівників, найнятих рекрутинговими агенціями; сезонна зайнятість; заміщення тимчасово відсутніх працівників; зайнятість на основі укладання угоди на виконання

певного обсягу робіт; аутстафінг, тобто вивід персоналу за штат компанії-замовника шляхом зарахування його до персоналу компанії-провайдера [1, с. 522-525]; аутсорсинг, тобто передача компаніїю частини своїх завдань або процесів іншим виконавцям на умовах субпідряду [2, с. 6-8]; лізинг, тобто підприємницька угода, яка спрямована на інвестування власних або залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем лізинго-одержувачу майна у виключне користування на певний термін. Поширення зацікавленості до нестандартних форм зайнятості є серйозним викликом національній економіці України, який можна розглядати як прояв процесів самоорганізації ринку праці. В умовах неповної зайнятості це дає можливість безробітним отримувати принаймні тимчасовий дохід, а зайнятим – поєднувати основну роботу з виконанням сімейних обов'язків і підтримкою здоров'я.

Ще однією важливою тенденцією розвитку ринку праці в Україні є поширення дистанційної зайнятості (або “фрілансу”). Зазвичай, дистанційно зайнятими (фрілансерами) є програмісти, стартапери, дизайнери, аналітики, художники, фотографи, журналісти. За період 2016-2020 рр. фріланс в Україні із зайнятості окремих творчих особистостей і так званих “вільних митців” перетворився на індустрію з багатомільярдним обігом. Так, за оцінками HR-провайдера Smart Solution, в Україні питома вага дистанційно віддалених вакансій становить близько 5% від загальної кількості вакансій, а до 2025 р. цей показник може досягти навіть до 8% [3]. Зауважимо, що фріланс, який активно розвивається в Україні, позитивно впливає на вітчизняну економіку, оскільки цей вид трудової діяльності є дієвим механізмом зниження рівня фактичного безробіття. З іншого боку, активна співпраця українських фрілансерів із зарубіжними замовниками сприяє збільшенню валютних надходжень до економіки України і зростанню інвестицій, насамперед, у нерухомість. Фріланс дає професіоналам брати участь в міжнародних проектах, а циклічним безробітним, які втратили роботу в результаті загальної ринкової економічної кризи – бути частково зайнятими. У свою чергу, для компаній використання позаштатних співробітників є ефективним методом скорочення витрат: в середньому витрати на роботу фрілансерів майже у два-три рази є нижчими порівняно з витратами на оплату штатних працівників.

Ще однією тенденцією розвитку ринку праці в Україні є зростання попиту і зменшення пропозиції на технічні спеціальності, а саме на кваліфікованих

інженерів, будівельників, електромонтажників та ін., що свідчить про зростання диспропорцій з боку пропозиції робочої сили за професійно-кваліфікаційними ознаками. Окрім того, в Україні відбувається загальне скорочення пропозиції праці, яке пов'язане зі вступом країни до тривалої демографічної кризи. Характер цього тренду має довготривалий характер і спричиняє серйозний негативний вплив на ринок праці країни. Це пояснюється тим, що починаючи з 1993 р., Україна належить до країн з так званим “першим типом відтворення населення”, який характеризується низькими темпами народжуваності, зростанням смертності і незначним (або навіть від’ємним) природним приростом населення. В Україні природний приріст населення є від’ємним [3] і впродовж 2016-2020 рр. спостерігається чітка тенденція до його подальшого зниження. Зростання темпів “старіння” також зумовлюється певними особливостями вікової структури, які властиві населенню України.

Таким чином, проведене дослідження показало, що провідними тенденціями ринку праці в Україні є посилення процесів трудової міграції, динамічний розвиток гнучких видів праці, а саме тимчасової та неповної зайнятості, поширення дистанційної зайнятості (“фрілансу”), зростання попиту і зменшення пропозиції на технічні спеціальності, а саме кваліфікованих інженерів, будівельників, електромонтажників, що свідчить про зростання диспропорцій з боку пропозиції робочої сили за професійно-кваліфікаційними ознаками. Тому подальші наукові розвідки автора будуть спрямовані у бік пошуку шляхів вирішення виявлених диспропорцій на ринку праці України.

Список використаних джерел

1. Аграмакова Н. В. Нестандартні форми зайнятості в умовах мережевої економіки / Н. В. Аграмакова, Г. І. Писаревська, А. В. Семенченко // Економіка і суспільство. – 2019. – Випуск 20. – С. 520-529.

2. Песцова-Світалка О. С. Монопсонічний ринок праці та його місце в економіці України / О. С. Песцова-Світалка // Інфраструктура ринку 2019. – Випуск 38. – С. 3-8.

3. Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: iom.org.ua (дата звернення: 01.11.2021).

